

**Фортифікаційне обладнання
місць виконання завдань
підрозділами (за досвідом
російсько-Української війни
2022 року)**

Анотація

Публікацію розроблено робочою групою офіцерів Командування Сил підтримки Збройних Сил України та погоджено із заінтересованими органами військового управління видів, окремих родів військ (сил) та структурними підрозділами Генерального штабу ЗС України.

Рекомендації передбачені для застосування у загальновійськових підрозділах (механізованих, мотопіхотних, піхотних, стрілецьких, гірсько-штурмових, десантноштурмових, морської піхоти тощо) військових частинах ЗС України та інших складових сил оборони, які ведуть оборонні бої або після ведення наступального бою закріпились (перейшли до ведення оборонного бою).

Методичні рекомендації розроблені з урахуванням досвіду ведення оборонного бою (дій) в російсько – Українській війні 2022 році та застосовується під час воєнного стану (особливого періоду) (посилання а, б).

ЗА ДОСВІДОМ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
2022-2023 РОКІВ

ФОРТИФІКАЦІЙНЕ ОБЛАДНАННЯ МІСЦЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛАМИ

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2024

УДК 355:359(477)
Ф 80

**Фортифікаційне обладнання місць виконання завдань підрозді-
Ф 80 лами (за досвідом російсько-Української війни 2022 року).** Методичні
рекомендації.— Київ: Видавничий дім «СВАРОГ», 2023. — 46 с.

ISBN 978-611-01-3010-3

Публікацію розроблено робочою групою офіцерів Командування Сил підтримки Збройних Сил України та погоджено із заінтересованими органами військового управління видів, окремих родів військ (сил) та структурними підрозділами Генерального штабу ЗС України.

Рекомендації передбачені для застосування у загальновійськових підрозділах (механізованих, мотопіхотних, піхотних, стрілецьких, гірсько-штурмових, десантно-штурмових, морської піхоти тощо) військових частинах ЗС України та інших складових сил оборони, які ведуть оборонні бої або після ведення наступального бою закріпились (перейшли до ведення оборонного бою).

Методичні рекомендації розроблені з урахуванням досвіду ведення оборонного бою (дій) в російсько – Українській війні 2022 році та застосовується під час воєнного стану (особливого періоду) (посилання а, б).

ISBN 978-611-01-3010-3

ЗМІСТ

	ВСТУП	4
1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
2	ВИМОГИ ЩОДО ОБЛАДНАННЯ ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУД	10
Додатки:		
1	Варіанти обладнання окопів, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування	18
2	Варіанти обладнання траншей, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування	26
3	Варіанти обладнання окопів для танків, БМП (БТР тощо), розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування	27
4	Варіанти обладнання вогневих споруд, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування	29
5	Варіанти обладнання споруд для захисту особового складу, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування	32
6	Варіанти обладнання споруд для захисту особового складу, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування	35
	ПОСИЛАННЯ НА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ТА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	43
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	44
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	45
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	46

“Війна – це ж не просто хто кого перестріляє. Війна – це хто кого передумає”.

(Борис Львович Васильєв)

ВСТУП

Ці Методичні рекомендації визначають загальний порядок фортифікаційного обладнання місць виконання завдань підрозділами відповідно до умов переходу до оборони, вогневого впливу противника, умов місцевості і вимог керівних, доктринальних документів (посилання **в, г**) [**3**] та навчально-методичних матеріалів [**5 - 10**] з суворим дотриманням заходів безпеки

Вимоги керівництва держави та ЗС України, керівних, доктринальних документів і навчально-методичних матеріалів щодо збереження життя та здоров'я військовослужбовців, забезпечення їх потреб в повсякденному житті під час виконання бойових (спеціальних) завдань вимагають ретельного планування та виконання завдань з фортифікаційного обладнання місць виконання бойових (спеціальних) завдань підрозділами. Адже, як показав досвід при веденні бойових дій підрозділами ЗС України в обороні, саме фортифікаційне обладнання позицій та районів забезпечує найбільш ефективне застосування зброї, бойової (спеціальної) техніки (далі – ОВСТ) та надійний захист особового складу від засобів ураження противника (далі – ЗУП).

Фортифікаційне обладнання організовується командирами підрозділів, які визначають нариси траншей і ходів сполучення, місця посадки споруд на позиціях і в районах згідно бойової (спеціальної) задачі та замислу бою з урахуванням захисних та маскувальних властивостей місцевості, уточнюють характер, послідовність та терміни фортифікаційного обладнання.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1-1. В залежності від умов виконання завдань, можливого вогневого впливу противника та можливостей по використанню інженерної техніки для фортифікаційного обладнання використовуються:

споруди промислового виготовлення: збірно-розбірні споруди з залізобетону (ВС-1-3, УФС-1 (3), КСП) та (або) металеві (МВС-1, УГС, КВС-У, КВС-А);

споруди, які виготовляються силами підрозділів з використанням лісоматеріалів, геотекстилю та металевої сітки, окремих залізобетонних елементів, габіонів.

1-2. Під час фортифікаційного обладнання на місцях виконання бойових завдань підрозділами влаштовуються:

а. Споруди для ведення вогню:

окопи для особового складу, окопи для бойової (спеціальної) техніки, траншеї та ходи сполучення: з використанням лісоматеріалів; геотекстилю та металевої сітки; з використанням залізобетону;

вогнєві споруди: промислового виготовлення типу ВС-1-3, МВС – 2; вогнєві споруди закритого типу для різних видів стрілецької зброї з використанням лісоматеріалів;

б. Споруди для захисту особового складу:

перекриті ділянки траншей: з лісоматеріалів; з використанням залізобетонних плит;

перекриті щілини: з лісоматеріалів; з використанням залізобетонних плит;

бліндажі: промислового виготовлення типу УГС з гофрованої сталі, УФС-1, УФС-3 з використанням залізобетону; безврубочної конструкції з використанням лісоматеріалів.

в. Споруди для КСП та медичних пунктів:

командно-спостережні пункти: відкритого типу з використанням лісоматеріалів; закритого типу: промислового виготовлення з залізобетону або з використанням комплекту УГС; з використанням лісоматеріалів;

медичні пункти (місця надання медичної допомоги): промислового виготовлення з використанням комплекту УГС; з використанням лісоматеріалів.

г. Споруди для техніки та матеріально-технічних засобів (далі – МтЗ):

укриття для техніки: з використанням окремих залізобетонних конструкцій або (та) лісоматеріалів;

укриття для боєприпасів та матеріально-технічних засобів: з використанням окремих залізобетонних конструкцій або (та) лісоматеріалів.

д. Споруди господарського призначення:

місце для приготування їжі та їдальня: з використанням лісоматеріалів;

місце для прання та лазня: з використанням лісоматеріалів;

туалети;

місця для зберігання дров (дровники);
місце для електротехнічного засобу (далі – ЕТЗ).

УВАГА! Для уникнення ураження особового складу сколками бетону необхідно передбачити перекриття залізобетонних конструкцій (виробів) поглинаючим матеріалом (грунтом, поліетиленовими мішками з піском (землею)).

1-3. Орієнтовно загальні обсяги фортифікаційного обладнання взводного опорного пункту (далі – ВОП) (рисунок 1.1), в залежності від кількості засобів посилення, можуть складати та наведені в таблиця 1.1.

Таблиця 1.1

№ на Плані	Споруда	К-ть	№ на Плані	Споруда	К-ть
1,11,21,39	Траншея	до 1 км	32,37,44	Бліндаж	3
2	Окоп для РПК	3	33	КСП	1
3,17	Окоп для РПГ	3	38	Хід сполучення	400 м
4,18,26	Окоп марксмена	3	40,49	Окоп для ЗУ-23-2 з УТ-1	2
5	Вогнева споруда НСВТ	1	41	Укриття для техніки	4
6,15,23	Перекрита ділянка траншеї	3	43	Позиція мінометної секції	1
7,12,22	Окоп для ПК	3	45,46,47	Туалет	3
8,19,25	Окоп для ПТУР	3	48	Медпункт	1
9,14	Окоп для СПГ	2	50	<i>Продсклад</i>	<i>1</i>
10,20,29	Окоп стрільця	60	51	<i>Кухня</i>	<i>1</i>
13	Вогнева споруда ПКМ	1	52	<i>Їдальня</i>	<i>1</i>
16	Окоп для ДШК	1	53	<i>Дровник</i>	<i>1</i>
24	ВС-1	1	54	<i>Лазня</i>	<i>1</i>
27	Окоп для АГС	1	55	<i>Місце зберігання БП</i>	<i>1</i>
30,34,35 42	Окоп для БПМ (БТР) з УТ-1	4	56	<i>Місце зберігання ПММ</i>	<i>1</i>
31,36	Окоп для танка з УТ-1				

Даний варіант передбачає 100% укомплектованість особовим складом, посилення мінометною секцією (взводом), засобами ППО (ЗУ-23-2 – 1 од.), передбачає розміщення автомобілів транспортної групи для забезпечення господарчих потреб особового складу. Обладнання ВОП даного типу передбачає широке застосування та використання фортифікаційних споруд промислового виготовлення, інженерної техніки для проведення земляних та вантажопідйомних робіт, вимагає проведення інженерної розвідки та суцільного розмінування значної площі місцевості та в подальшому постійного спостереження за нею.

Тому, враховуючи вищевикладене, такий тип ВОП можливо влаштувати під час завчасної підготовки до оборони, в глибині оборони (рисунок 1.1), де вогневий вплив противника мінімальний та дозволяє безперешкодне використання інженерної техніки для проведення земляних та вантажопідйомних робіт.

1-4. На місцях **виконання завдань на лінії зіткнення**, де використання інженерної техніки не дозволяється засобами ураження противника, фортифікаційне обладнання позицій доцільно проводити за варіантом, який вказаний на рисунку 1.2. Даний варіант передбачає використання фортифікаційних споруд, які виготовляються силами підрозділів з використанням лісоматеріалів, геотекстилю та металевої сітки, окремих залізобетонних елементів, габйонів. В обов'язковому порядку на таких позиціях, крім вказаних обов'язкових вогневих споруд та споруд для захисту особового складу, повинні бути обладнані:

- медичні пункти (місця надання медичної допомоги);
- укриття для техніки;
- укриття для боєприпасів та МтЗ;
- споруди господарського призначення: місце приготування їжі та їдальня, місце для прання та лазня, туалети, місце під ЕТЗ.

1-5. Кількість споруд обладнується за рішенням командира в залежності від кількості особового складу, кількості техніки, протяжності фронту виконання бойового завдання. Але кількість вказаних споруд господарського призначення, місць надання медичної допомоги повинна бути не менше однієї споруди для підрозділу. Місця розташування споруд визначаються командиром на місцевості з врахуванням її маскуючих та захисних властивостей, щоб забезпечити безпеку особового складу під час повсякденної діяльності та переміщення між спорудами.

1-6. Вимоги до фортифікаційного обладнання окремих фортифікаційних споруд, варіанти та порядок їх обладнання в залежності від використання матеріалів, вартість споруд викладені в розділі 2 цих Методичних рекомендацій. В залежності від умов виконання завдання, наявності часу, матеріалів та вогневого впливу противника фортифікаційне обладнання місць виконання завдань може поєднувати використання фортифікаційних споруд промислового виготовлення та фортифікаційних споруд, які виготовляються силами підрозділів з використанням лісоматеріалів, геотекстилю та металевої сітки, окремих елементів хвилястої сталі, габйонів.

1-7. Слід відмітити, що виконання обладнання фортифікаційних споруд з залізобетонних конструкцій можливо тільки за відсутності вогневого впливу противника. На передньому краю слід використовувати фортифікаційні споруди з елементів хвилястої сталі.

План - схема взводного опорного пункту

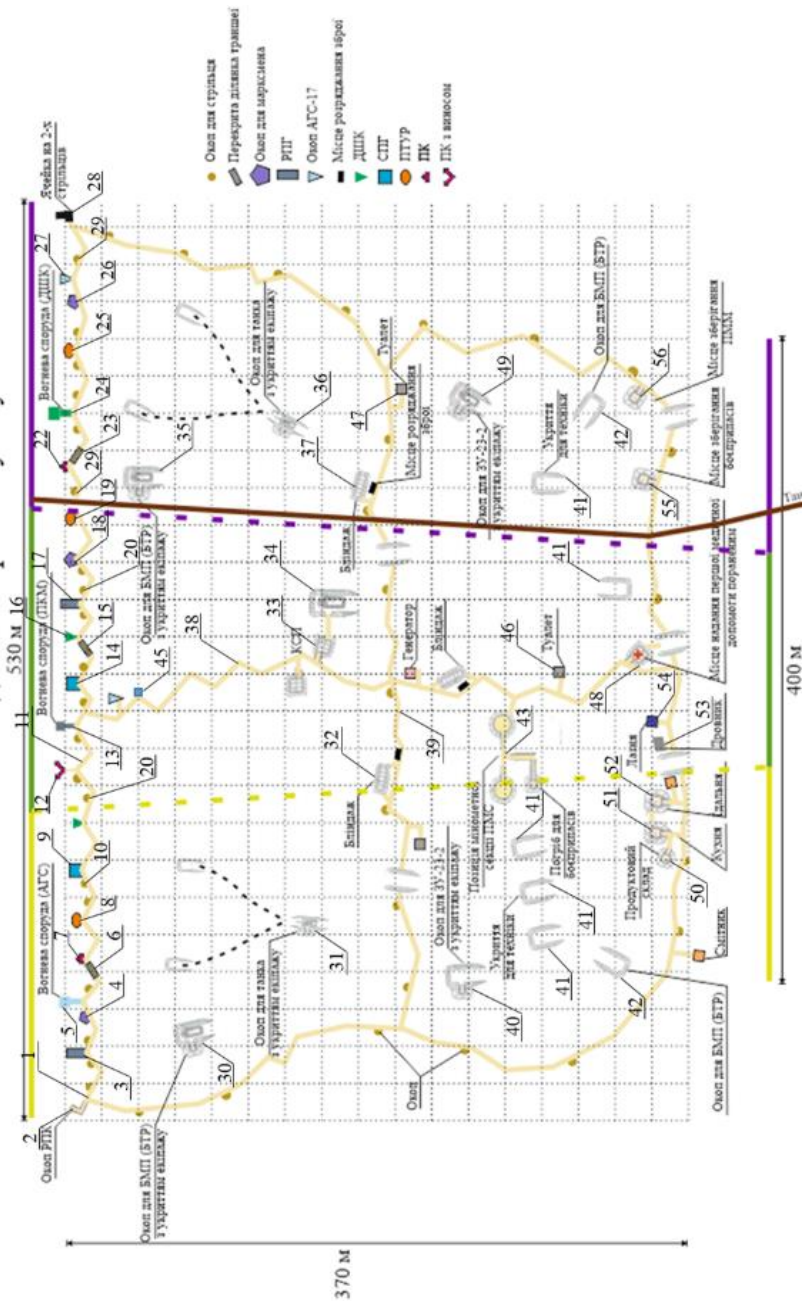

Рисунок 1.1 – План - схема взводного опорного пункта (вариант)

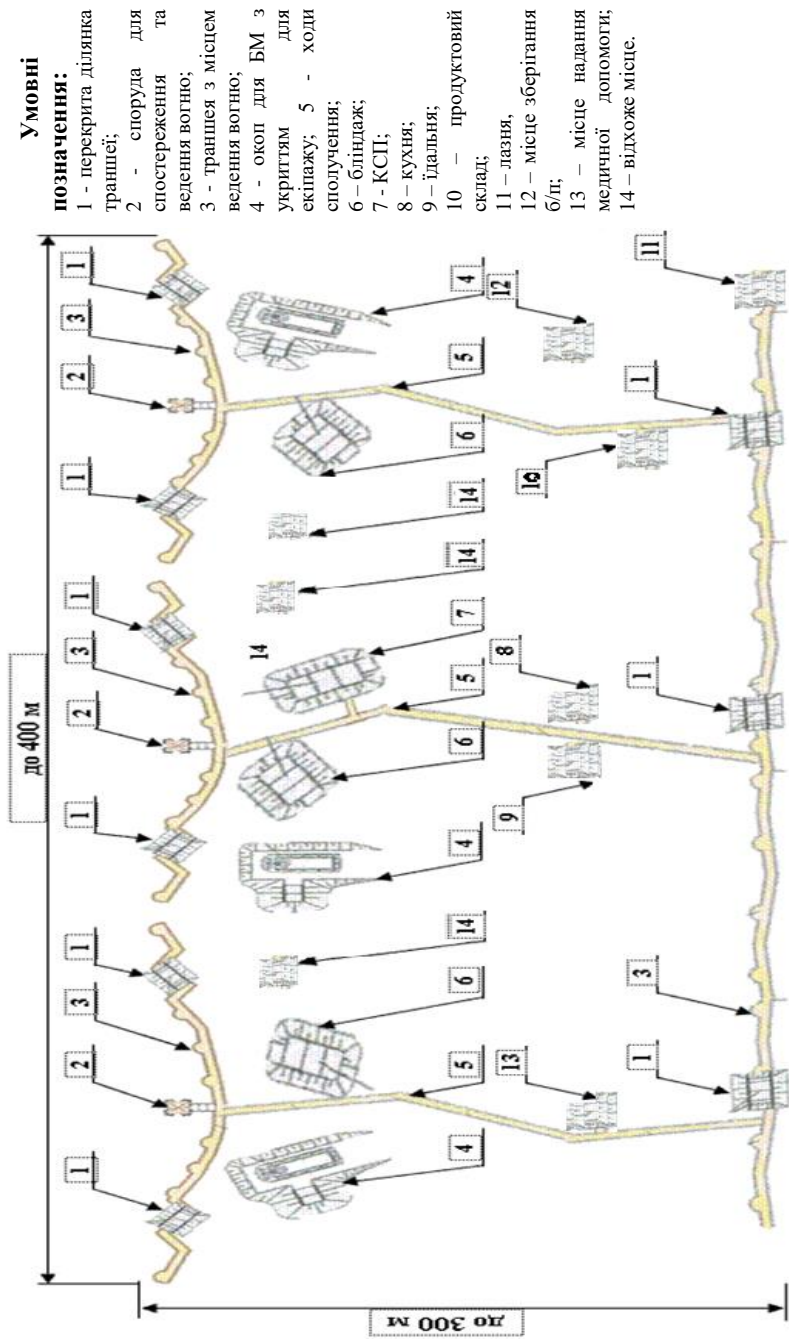

Рисунок 1.2 – План-схема взводного опорного пункту на лінії зіткнення (варіант)

2. ВИМОГИ ЩОДО ОБЛАДНАННЯ ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУД

2-1. Окопи для стрільців, марксменів, для ведення вогні з кулеметів (РПК, НСВТ, ПК, ДШК тощо) та гранатометів (РПГ, СПГ, АГС тощо) споруджують спершу для стрільби лежачи, потім його поглиблюють для стрільби з коліна та стоячи. Після закінчення відривання одиночного окопу бруствер розрівнюють лопатою та маскують під вигляд та колір місцевості за допомогою місцевих матеріалів: травою, гілками, орною землею, снігом, тощо. Бійницю для стрільби влаштовують з сектором обстрілу не більше 60°. У бічній крутості окопу обладнують нішу для боєприпасів.

Окопи обшиваються лісоматеріалом, геотекстилем з металевою сіткою або використовуються для укріплення залізобетон.

Варіанти обладнання окопів, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування наведені в додатку 1 до цих Методичних рекомендацій.

2-2. Траншеї, що з'єднують одиночні окопи в окоп на відділення, відриваються на глибину 110 (150) см (в залежності від часу, який є для фортифікаційного, обладнання позицій). Вони повинні мати ламаний нарис в плані з довжиною фасів (прямолінійних ділянок) 25-30 м при відриванні траншейними машинами та 10-15 м при відриванні вручну.

Для захисту траншей від поверхневої (дошової) води виривають нагірні (розташовані на схилі в 5-10 м вище рову траншеї) водовідвідні канали, по яких воду спускають в понижені ділянки місцевості. Для захисту траншей від поверхневої (дошової) води виривають також водозбірні та водопоглинаючі колодязі в понижених ділянках траншей. Водозбірні колодязі виривають глибиною 50-75 см, стінки їх укріплюють дошками або хмизом. Водопоглинаючі колодязі зводять тільки в тому випадку, якщо до рівня водонепроникного ґрунту (глина, суглинок) залягає ґрунт, який добре поглинає воду (пісок, гравій). Глибина колодязя приймається такою, щоб дно його було на 15-20 см нижче водонепроникного ґрунту. Після відривання, колодязь заповнюється щебнем або грубим гравієм.

Траншеї обшиваються лісоматеріалом, геотекстилем з металевою сіткою або використовуються для укріплення залізобетон.

Варіанти обладнання траншей, розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування наведені в додатку 2 до цих Методичних рекомендацій.

2-3. Окопи для танків, БМП (БТР тощо) призначені для створення умов для виконання вогневих задач і підвищують захист екіпажів і військової техніки від засобів вогневого ураження противника (таблиця 2.1). Окопи можуть бути з круговим або обмеженим сектором обстрілу. Окоп з обмеженим сектором обстрілу має більш високий ступінь захисту і забезпечує краще приховування бойової техніки.

При облаштуванні окопів в слабких ґрунтах на дно апарелі і котловану укладаються колійні покриття з колод, жердин, фашина або хмизу. Дно окопу облаштовується під уклон в бік апарелі для забезпечення стоку поверхневих вод в водозбірний колодязь (рисунок 2.1).

Окоп для танка з круговим обстрілом складається з прямокутного котловану, апарелі і брустверу.

Для ведення вогню з бійниць БМП в бруствері облаштовуються сектори обстрілу. Для відкриття дверей БМП в апарелі відриваються по місцю виймка глибиною 50 см (рисунок 2.1).

Окоп для бронетранспортера облаштовується з обмеженим сектором обстрілу, складається з котловану, апарелі і брустверу. В секторі обстрілу бруствер облаштовується висотою 30 см, в здовж бокових стінок котловану – висотою 60 см (рисунок 2.1).

Для захисту екіпажів танків, БМП і БТР в окопах влаштовуються укриття УТ-1.

Окопи при можливості обшиваються лісоматеріалом, геотекстилем з металевою сіткою або використовуються для укріплення залізобетон .

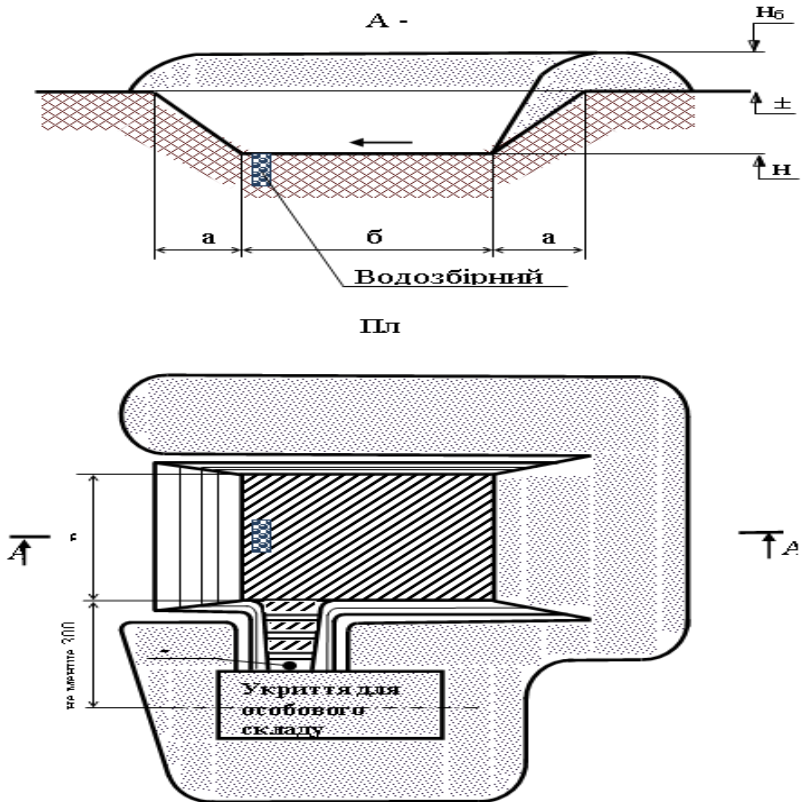

Рисунок 1.2 – Вимоги та особливості до облаштування окопів для танків, БМП (БТР) тощо в слабких ґрунтах

Таблиця 2.1

Характеристика окопів для танків, БМП і БТР

Найменування окопу	Геометричні розміри габаритів, см					Об'єм вийнятого	Затрати на відривання		Примітка
	а	б	в	н	н _{бр} / н' _{бр}		маш. - год.	чол. - год.	
окоп для танку з круговим сектору обстрілу (базовий):	170	500	400	-100	+50	28*	0,6**	5**	*Об'єм ґрунту без обладнання для особового складу екіпажу ** Для танку обладнаному бульдозерним устаткуванням
БМ “Оплот” з круговим сектору обстрілу (зі змінним захисним екраном)	170	700 (780)	440 (520)	-100	+50	32,5 * (42) *	0,7** (0,9) **	7** (8) **	
БМ “Булаг” з круговим сектору обстрілу (зі змінним захисним екраном)	170	650 (730)	430 (510)	-100	+50	30 * (39) *	0,6** (0,8) **	6** (7) **	
	200 -250	550	360	-100	+50	29	0,3*	8* 32**	*При обладнанні окопу ПЗМ-2 **При обладнанні окопу саперною лапатою
окоп для бронетранспортера (базовий):	500	550	350	-150	+60/ +30	48	0,6*	12* 65**	*При обладнанні окопу ПЗМ-2
БТР-4Е (зі змінним захисним екраном)	500	650 (730)	360 (460)	-210	+60/ +30	54,5 (75,8)	0,68* (0,94) *	13 * 71 ** (18) * (98)**	**При обладнанні окопу саперною лапатою
БТР-3ДА (зі змінним захисним екраном)	500	650 (730)	360 (460)	-170	+60/ +30	44 (61,3)	0,55* (0,76) *	11 * 57 ** (15) * (80) **	***Для БТР-60П бруствер в секторі стрільби не обладнується
Бронетранспортер 4х4 “ОНСІЛЛА” (зі змінним захисним екраном)	500	500 (580)	350 (430)	-150	+60/ +30	30 (41)	0,38* (0,5) *	7 * 39 ** (10) * (53) **	

Варіанти обладнання окопів для танків, БМП (БТР тощо), розрахунок витрат матеріалів для їх влаштування наведені в додатку 3 до цих Методичних рекомендацій.

Книги, які можуть вас зацікавити

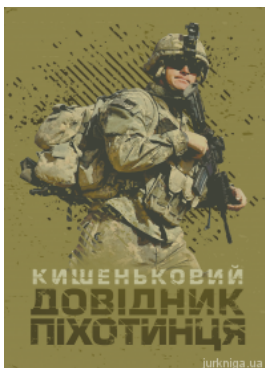
Підготовка тактичних груп (відділення, взвод). Альбом схем та методичних матеріалів

Обладнання окремих елементів базового табору підрозділу при розташуванні на відокремленій ділянці місцевості. Рекомендації

Утримання та обслуговування інженерних загороджень

Кишеньковий довідник піхотинця

Фортифікація та маскування

Піхота наступає. Події та досвід. Спогади про участь у боях 1914-1918 роках у Франції, Румунії та Італії

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт](#) →